

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj X.

V saboto 7. avgusta (poznoletna) 1852.

List 63.

*Hebrejske melodije *)*

Po angleškem L. Byron-a, poslovenil Jeriša.

I.

Ona.

V krasoti veje, kakor noč

Zvezdita južna nebeza;

Divoto tmin i bleska moč

Oko i obraz sjeđinjata,

Stopljene v milozarnem sviti,

Ki dan ga nima bleskoviti.

Le tenjco več, mánj žarček le —

Miloto že kalilo bi,

K' sapljá skoz temne pramene,

Raz čelo divno jej blišči,

Kjer misli govore prejaeno,

Kak drago jim je stanje krasno.

I glej! na licih, nad bervmi,

Tak tiho, a zgovorno lé —

Nasmehljaj vabi, cvet žari,

Od blazih dnov ti govore —

Zgol serce, k' mirno z vsakom žije,

Ki v ljubavi nedolžni bije! —

Naznanilo pripomočkov zoper grojzdno plesnôbo.

Razglašeno po c. k. ministerstvu kmetijstva.

V Dunajskim vradnim časniku od 4. t. m. je razglasilo c. k. ministerstvo kmetijstva pripomočke zoper grojzdno plesnôbo, kakor mu jih je razodel vitez Heufler, vinorejic v Rasen-u, kterimu je ministerstvo naročilo, naj prevdarja in skuša zvediti: v čem ta neznana bolezin obstoji, in s čem bi se odvernila in zaterla.

Gosp. Heufler naznani ministerstvu, da svojiga preiskovanja še ni popolnoma dokončal, da se mu

*) Te »melodije«, al da je po našem imenujem, te »viže« je visoki pesmenik za glasbo složil; torej naj nikdo ne išče v njih doveršenih pesniških obrazin, ker bode le čertice našel. Vsaka »viža« za se je cvetlica, ta mila vijola ali tiha spominčica, ona ponosna solnčnica ali bleskosijajna pontonka, — le ako vse vkup povežeš, dobiš krasen venec. One so čutljeji i posamni vzdih nesrečnoga naroda — čiste kaplje, v kterih se odraža zdaj bleđa zarja milejih časov, zdaj radostiva nada onkrajnoga žitja; tu sveti serd v oholem svojivci, ondi Božja pravičnost ali Božje Veličanstvo — iz celoga venca pa veje strah Božji, vdanost v Njegovo voljo — živa ljubezen do Njega: do zgubljenega domovine. Toliko v porazumljenje.

Kar prevod utiče, sim se kolikor mogoče izvirnoga merila deržal; le ondi, kjer bi bil čudovitni kratkoti angleškoga jezika marsikako lepoto v dar prinesiti moral, sim merilo nekoliko razrahljal in raztegnul, kar, mislim, čitatelja ne bode preveč motilo! Prevoditelj.

vendar potrebno zdi, to kar je zvedil, berž na znanje dati, ker v ti nevarni kugi ni noben dan zamuditi. Heufler piše takole:

„Natanjšno preiskovanje bolnih grojzdov, ki sim jih iz Gorice dobil, je poterdilo, da grojzdna bolezin v nekim plesnjivcu obstoji, kteri ima pravo plodno sême v sebi, po kterim se ta kužna bolezin razširja.

Ko sim bil tega do gotoviga prepričan, sim vprašal dva v rastlinoznanstvu nar bolj zvedena vertnarja: kteri pomoček je zoper plesnjive sádeže ali rastljine sploh nar bolj poterjen? Obá mi rečeta, da je žvepleni cvét (Schwefelblüthe) nar bolji.

To so skusili vinorejci tudi na Angleškem in Francoskim. Vertnar Toker iz Margata na Angleškem, ki je prvi to grojzdno bolezin zapažil (po njem se tudi Tokerjeva bolezin imenuje), je škropil grojzde z žvepleno vodo, kteri je nekoliko apna primešal; dobro se mu je obneslo. Vertnarji scer na Francoskim so poskušali umivati grojzde s čisto, apnéno in galunovo vodo, so jih kadili s tobakam, so porezovali perje itd. — ali vse drugo ni nič pomagalo, kakor sama čista žveplena voda.

Žveplena voda je dober kup. En lot žveplena cveta veljá 1 krajcar; z enim lotam se že da veliko vode rumeno pobarvati, in taka po žveplu rumena voda je nar bolji pripomoček plesnjivca na grojzdih pokončati.

Plesnjive grojzde s to vodo škropiti pa tudi ni težavno. En delavec napolne ž njo golído, ki jo lahko v eni roki nese, in vzame môrsko gobo saboj. Tako se podá v nograd. Ko pride k plesnjivi terti, postavi golído pod terto, pomoči gobo v vodo, jo nad plesnjivim grojzdam izžmè tako, da voda spet nazaj v posodo téče. Golído napolne večkrat z novo vodo.

Tako se ravna pri plesnjivih grojzdih.

Kako se pa plesnôba zabrani? To se doseže na dvojno vižo:

1) da se že v terti nagnjenje k tej kužni bolezní odvèrne, in

2) da se kužnina (plesnjina) pokončá.

Kako se prvo doseže, se učimo nar bolj iz tega, kako se je ta bolezin zaplodila. Plesnjivec (Schimmel) se je izperviga začel na vertih, kjer na mnoge viže rastljine in sadove mehkužijo, in jih silijo, da hitrejši, lepši in rodovitniši rastejo. Iz teh silnic (Treibhäuser) se je zaplodila bolezin na vertne terte, od tod v nograde. Treba je tedaj, da od nogradov vse odvernemo, kar terte k preveliki rodovitnosti sili, to je, da jim celò nič ali le malo gnojimo. Tisti pregovor, ki pravi:

„za terto je zajčjek (zajčji gnoj) nar bolji“, nam kaže o ti bolezní pot, da imamo tertam celo malo ali nič gnojiti. Tudi nograde preveč močiti (vode preveč v nograde napeljavati) ni dobro.

Kar pokončanje kužnine vtiče, je res, da je sème plesnjivca tako majčkino, da se posamno ne vidi, kjer ga je malo; kjer ga je pa veliko, se vidi in tudi odúha. Treba je tedaj, ako hočemo kužnino pokončati, da pokončamo do dobriga vse plesnjivo listje, tersje in grojzdje, to je, da čisto vse sožgemo. Kjer to celò ni mogoče, naj se vse zakoplje v jame, ki so z vodo in nevgašenim apnam napolnjene.

Nevarno je tako plesnjivo šaro na gnoj metati. Na gnoji se kužno sème živo ohrani.

Potrebno je tudi (kar je že izvedeni vinorejic Benjamin Bouchardt svetoval), da se v jeseni, ko je listje odpadlo, pa tudi spomladi, preden zeleneti začne, cela terta dobro umije, in tako vsiga plesnbniga sémna očisti. Tudi za to umivanje je žveplena voda posebno dobra.

Tako se glasi naznanilo kmetijskiga ministerstva, ktero brez pomude naznanimo vinorejcam na Slovenskim, ki bi utegnili pomoči potrebovati. Naj bi nasvetovani pripomočki tudi gotovi bili!

Nekaj čbelarjem v opom.

(Konec.)

Kader panj, kteriga razdréti mislim, iz ulnika vzamem, ga nekoliko proč od ulnika na stol narobe položim, to je tako, da spodnja dilja, po kateri čbele vùn in noter letajo, na verh pride. Mu od zadej skončnico proč vzamem in ga odprem, da ga dobro pokaditi zamorem. Kader čbele začutijo, da je treba bežati, in se za prid in pot pred dimam jokati, jo naglo naprej pobašejo, in veselje, s svojim zavratnikom se boriti, popolnoma zgubé. Kader čutim, da so se čbele že blizo sprednje skončnice preselile, jim še le letenico (Flugbret) z dlétam odbolgnem in jih do dobriga odkrijem in še enkrat tako pokadim, da posluh, vid in pamet zgubé, in jih popolnoma mik zapustí, še komu se v lase spustiti.

Potem še le pričnem z nožem ali spodrezalnikom satovje spodrezovati, in ga vùn jemati, in če se ga še ktera presilna čbelica derží, jo z gosjim peresam k drugim spred na kup pomedem. To delo s pičlim dimam in spodrezovanjem tako dolgo terpi, da naposled same čbelice polne tuge in obupa spred na dilji obvisé. Potem pa prazen panj z obropanimi čbelami od stola vzdignem in ga v ulnik nesem.

V ulniku odprem nektare tri ali štiri za prezimo pripravljene panjove, in denem v vsaciga nekaj takošnih beračic. Zato delo je penjanica ali gosje peró nar boljši. S kakošnim groznim veseljem te živalice tukej k svojim sosedinjam gredó, in s kakšnim usmiljenjem jih ptujke sprejmejo, naj bi se šel lesém berač pa nevošljivic učiti, kar se popisati ne dá. Obropane čbelice se zde v družih panjih s ptujimi čbelami popolnoma združijo, in mačica obropanca, kamor pride še tisto noč svoje življenje zgubi, in drugi dan na pajnovi bradi za pokop mertva leží; njena druhal pa se po družih panjih za prihodnjo spomlad v prid drugim preživí.

Tako jez z vsimi obropanimi čbelicami ravnám, pomnožím in okrepím vse prezimike. Spomladi naglo zalego in roje napravijo, se jih plesnoba nikoli ne polastí, in nič več ne povžijejo, kakor druge. Ali ni tedaj gérda nezduha, nedolžnost z žveplam mo-

riti, ki jo lahko in za prihodnji čbelarski prid obračamo.

Veselje, preserčno veselje imam, da sim jo našel čbelarjem prav dobro novico, posebno pa že zato, ker se dandanašnji po vsih keršanskih državah milost do živalic priporoča!

Nektare očite, ki bi si jih s svojo novo ravnavo s čbelami na vrat navleči utegnili, bi slednje znale biti:

1. To delo je za kmeta premudno. Kmet nima časa se s čbelami predolgo vkvarjati, ima več skerbí v glavi, ko se s čbelami motiti; posebno v jeseni, kader dostikrat od dela in zmote ne vé, kje mu glava stoji. Povém ti pa, da to delo ni nikakor tako zamudno, kakor si kdo domišluje, ker ga lahko tudi hitro odpraviš. V 2 ali 3 večerih prav po lahkama 15 do 20 panjev podreš.

2. Ker je več čbel, več živeža gré, — bo kdo drug rekel. Ali to je pri drugi živali res, pri čbelah pa ne. Prav dober panj sim z 10 funti stérdí lepo ohranil, ga prezimil in dal mi je cele tri roje. Ko bi me skušnja ne bila prepričala, bi te morebiti debelo gledati in ti verjeti utegnili, ali skušnja mi je bolji učitelj, kakor kak besedač.

3. Nekteri panjiči so že v jeseni slabi, malo zaloge imajo, in ko bi jim še čbel dal, bi jo hitro potrosile, — zna réči tretji.

Prav slabih ali šebkih panjev tako za prezimo šparati ne gré. Kdor iz nič kaj storiti misli, bi mogel ali Bog ali pa nórec biti. Če pa dvomim, da bi mi kak panjičik zime ne prebil, mu kake kose polniga satovja priložim, in ohranim ga, da sim vesel.

Kako se čbele pozimi prav dobro in zdrave ohraniti dajo, me boste drugikrat slišali. Za zdaj vas lepo pozdravim. M—d.

Ogled kmetijstva na Angleškim.

(Dalje.)

Drenaža.

Glinjene cevi ali rone po grabnih v zemljo pokladati, da skozi nje preobilna mokrota odteka in se zemlja tako osuši in rodovitniši napravi, se pravi v angleškem jeziku zemljo drenažiti.

Zemljo po različno napravljenih vodotokih na suho devati, je že stara reč, — to pa je nova znajdba, da se posebne cevi ali rori v ta namen pod zemljo pokladajo. Ta naprava je dandanašnji na Angleškem zelo navadna in tudi potrebna, ker je zemlja po večjim delu ravna, se tedaj voda odtekati lahko ne more, in tudi zavoljo tega ne, ker je večidel ilovnata ali celò močirna in šótasta; verh vsiga tega se, kakor smo že slišali, tudi polti malo osuši.

Iz tega se razvidi, da je drénaža, ktera se vsaki ilovnati in bolj mokrotni zemlji kaj dobro priléže, na Angleškim še posebno potrebna.

Lan.

Lanú na Angleškim in v Škocii sila malo pridelujejo. Na Irskim, kjer je revšina velika, so se poslednjih 10 let prav pridno lanoreje poprijeli, in kraljice mož je sam na čélo neke lanorejne družbe stopil, da bi se ta reč bolj na noge spravila.

Ker pa je silno veliko na tem ležeče, da se lan dobro in hitro godí, so se poprijeli dvéh novih znajdb. Eno je našel neki g. Schenk, drugo Klausen.

Po Schenkovim se suh in po enaki dolgosti izbrani lan v snopiče poveže in v okroglate z vodo